

אי נמי, אם היה אומר רב נחמן: **משיגיע לידה מגורשת**, והשליח אינו אלא שליח להולכה, **אלמא**, היה מוכח, **דאיבורא דידיה קסמיה**, ולא נתן לו את הגט אלא על דעת ששליח להולכה הוא, ולא לקבלה כרצון האשה.⁽¹⁹⁾

אלא התב, כאשר אמרה האשה לשליח "הבא לי גיטי", ובא לבעל ואמר לו: אשתך אמרה התקבל לי גיטי, הרי היא אינה מגורשת. והטעם **משום דעקר שליח לשליחותיה לגמרי!**

כלומר, אומדים אנו דעתו של השליח, **דאמר ליה**, שאמר השליח לבעל, איני רוצה לטרוח לתת את הגט ביד האשה. ועל כן, שליח לקבלה **הוינא**, ותתגרש מיד, ולא אצטרך לטרוח כדי לתת לה אותו. אבל לטרוח לבית האשה כשליח להולכה, לא **הוינא!** איני חפץ בכך. ומשום כך אינה מתגרשת, שהרי אינו שליח, לא לקבלה ולא להולכה.

ועתה שבה הגמרא ומבארת את מה ששנינו במשנה "הטעו זה את זה", באופן אחר:

שלח בידו את הגט אלא כרצון האשה, ואם כן שליח הולכה הוא, ומגורשת לכשיגיע גט לידה. שהרי רצון האשה שיעשהו הבעל לשלוחו.

ואם כן, הוא הדין במקרה של הפועלים, הם אינם מאמינים לדברי השליח, ומשום כך התנו שתהא שכירותם לפי מה שאמר בעל הבית.

אמר רב אשי:

ב-עו הכי השתא?! מהו הדמיון?! והרי אין הנידון דומה לראיה.

בשלמא אי אתמר איפכא, שהאשה אומרת לשלוחה התקבל לי גיטי, ואמר השליח לבעל "אשתך אמרה הבא לי גיטי", והוא, הבעל, **אומר הילך גט זה**, כמו שאמרה.

ועל כך **אמר רב נחמן**, **אמר רבה בר אבוח אמר רב: משיגיע גט לידו**, מגורשת.

אלמא, אז היה מוכח, **דאיבורא דידיה קסמיה**, ולכן, נותן לו את הגט כמו לשליח קבלה. ומשום כך היא מגורשת מיד.

תתגרש מהרה, רק כיון שלא מינתה אותו האשה לשלוחה הטוב ביותר אם יתמנה לכל הפחות כשליח הולכה.

19. ויש להקשות שמא ספק הוא לגמרא אם דעתו להולכה או קבלה, וכוונת הגמרא כשיגיע גט לידה מגורשת בודאי, בין אם כוונתו לקבלה ובין אם כוונתו להולכה? וכתבו האחורונים דמלשון הגמרא משמע אם לא יגיע גט לידה אינה מגורשת אפילו לא מספק אם כן מוכח דאיבורא דידיה סמיה.

יתמנה כשליח קבלה ותתגרש מיד, שהרי אין בכוחו של בעל למנותו כשליח קבלה והאשה אף היא לא מינתה אותו לכך, ואם כן אם לא ימנהו הבעל שלוחו להולכה כלל לא תתגרש. ומשום כך ודאי עדיף לו למנותו להולכה. וכתבו עוד "אבל אין לפרש דעילויא דבעל הוי מה שאינה מתגרשת מיד". וזהו טעם שדעתו למנותו להולכה, שאם כן בהמשך דברי הגמרא "אי אתמר איפכא משיגיע גט לידו גורשת דאיבורא דידיה קסמיה". לא יובן דהרי דעתו אעילויא — שלא תתגרש מהרה. אלא ודאי יעדיף הבעל אם

השדה, ומצאו את השדה שנשכרו לחרוש, כשהיא לחה, ואי אפשר לחורשה,

נותן להם בעל הבית שכרם משלם.⁽²¹⁾

אבל דוקא כפי הראוי להם, וכפי שיתבאר, שהרי אינו דומה פועל הבא מן השדה כשהוא טעון תבואה לבא מן השדה ריקן,

ואינו דומה עושה מלאכה, ליושב בטל.

על כן אומדים דעתם של חמרים, כמה יסכימו לפחות משכרם וליבטל ממלאכה, וסכום זה ישלם להם בעל הבית.

וחילוק זה בין הלכו פועלים או לא, נאמר לענין שכיר יום.

ועתה מבארת הברייתא דבר זה בקבלן.

במה דברים אמורים, מה ששינונו, אין להם זה על זה אלא תרעומת, בשלא התחילו הקבלנים במלאכה.⁽²²⁾

אבל התחילו במלאכה, וחזרו בהם הקבלנים, שמיין לחן מה שעשו, וסכום זה

איבעית אימא, האי תנא במשנתנו, כוונתו לומר, אם חזרו בהם פועלים או בעל הבית, אין להם זה על זה אלא תרעומת, ומה דנקט לשון "הטעו", הוא משום ש"חזרו" נמי, "הטעו" קרי ליה התנא.

והראיה שקורא התנא לחזרה בלשון הטעיה, מזה ששינונו לגבי חזרת פועלים בלשון "הטעו".

דתניא, השוכר את האומנין, והטעו את בעל הבית, שחזרו משכירותם, או שבעל הבית הטעה אותן, וחזר בו, אין להם זה [שאינו חוזר בו] על זה [שחזר בו] אלא תרעומת.⁽²⁰⁾

במה דברים אמורים: שלא הלכו עדיין הפועלים למקום עבודתם בשדה, וחזר בו בעל הבית, שאז אינו חייב להם שכר, כיון שלא התחיל עדיין קנין השכירות.

אבל אם הלכו חמרים, על דעת השוכר להביא תבואה, ולא מצאו שם את התבואה שנשכרו לקצור או להביא.

או הלכו פועלים שנשכרו לחרוש שדה, אל

בזה לחייבו מצד דינא דגרמי. ומה שמשלם שכרם אם הלכו, הוא משום שההליכה נחשבת כתחילת המלאכה, ותחילת המלאכה היא קנין שכירות פועל. וכתב הדרכי דוד שהוא רק קנין דרבנן. אך מהתוספות שלא פירשו כך, נראה שסברו כי אין התחלת מלאכה נחשבת לקנין שכירות, וכל החיוב הוא רק מחמת הפסד.

22. לעומת זאת הנמוקי יוסף כתב, שברישא מדובר כאשר השוכר חוזר בו ומשום כך חייב כבר בזמן הליכתם. אבל בסיפא מדובר כאשר

20. ומסיף קצות החושן שדעת הטור בשם רמ"ה שאין חיוב בגרמי אלא בנזק ולא בשבת שלא כמתבאר בדעת תוספות.

21. יש לבאר מה היא סיבת החיוב אם הלכו. שיטת התוספות היא, ש"אורחא דמילתא נקט". ועיקר החילוק הוא בין אם ימצאו מלאכה אחרת לאם לא ימצאו. והרמב"ן הקשה, אם כן למה נקט לשון הלכו, היה צריך לומר הפסידו או לא הפסידו? ולכן, שיטת הרמב"ן היא, שמדובר בפועלים שלא נזוקו כלל, שבלאו הכי לא היו מוצאים מתחילה מלאכה אחרת, ועל כן לא שייך

ישלם להם בעל הבית.

ולדעת התנא הזה, אין ידם של החוזרים על התחתונה.

כיצד?

קיבלו קמה לקצור, ובתמורה יקבלו שני סלעים, וקצרו הציה והניחו הציה,

או קיבלו בנד לארוג בשני סלעים, וארגו הציו והניחו הציו, ובא הפועל או בעל הבית וחזר בו,

שמין להן את מה שעשו, אם עשו מחצית המלאכה, יקבלו מחצית השכר, שהוא סלע, לפי מה שסיכמו ביניהם.

וזאת, אפילו מפסיד בכך בעל הבית, כגון אם היה יפה [שוה] שכר העבודה כדי להשלים עתה את מה שהשאירו במחצית מלאכתם, ששה דינרים [שהם סלע וחצי, כיון שהתייקר מחיר המלאכה].

בכל זאת נותן להם סלע, שהוא התשלום המתאים למחצית עבודתם.

או יגמרו מלאכתם [אם רצונם להמשיך ולסיים את המלאכה], ויטלו אז שני סלעים [על כל העבודה. על אף שלקבלן אחר שהיה בא במקומם להשלים את מחצית העבודה,

היה בעל הבית משלם לו עבור השלמת העבודה סלע וחצי, ובסך הכל היה משלם על כל העבודה שנים וחצי סלעים].

ואם היה יפה חלק העבודה שצריך להשלים סלע, נותן להם סלע. ולקמן יתבאר מה החידוש בכך.

וזה אחרת מהמבואר במשנה, שכל החוזר בו ידו על התחתונה.

שהרי לדעת תנא קמא בברייתא, אף אם היה החלק שנשאר להשלים יפה שישה זוזים, וחזר בו הקבלן, בכל זאת מחויב בעל הבית לשלם לו סלע, ומפסיד בזאת בעל הבית חצי סלע, שאותו הוא צריך להוסיף לפועלים האחרים עבור השלמת העבודה!

רבי דוסא אומר: כל החוזר בו, ידו על התחתונה. ומשום כך שמין להם לקבלנים מה שעתידי להעשות — כמה זוזים יצטרך לשלם בעל הבית לפועלים כדי שיגמרו מלאכתו.

הילכך, אם היה יפה מה שעתידי להעשות שישה דינרים, מנכה בעל הבית משכר פועלים הראשונים שני דינרים, ואינו נותן להם אלא שקל, שהוא מחצית הסלע. שהרי אם ישלם להם בעל הבית סלע לפי חשבון מחצית המלאכה, נמצא שהוא מפסיד שני דינרים.

הצריך לו לשכור פועלים אחרים, ועל כן דוקא כשהתחילו במלאכה ונתחייב שכר פעולתם אפשר לדון כמה ינכה משכרם לצורך שכירת פועלים אחרים. אבל בעל הבית מחויב לשלם על שביטלם ממלאכה ואם כן כבר כשהלכו נתבטלו ממלאכתם ונתחייב לשלם.

הפועלים חזרו משכירותם ועל כן חייבים דוקא אם כבר התחילו במלאכה. וטעמו של דבר, דחלוק חיוב השוכר מחיובם של פועלים שהרי הפועלים אינם חייבים לשלם מכיסם את נזקו של בעל הבית, אלא אם כן נשכרו למלאכת דבר האבד. אלא שרשאי השוכר לנכות משכרם כפי

במה דברים אמורים, ששינוי "שוכר עליהן ביוקר", בזמן שאין שם פועלים אחרים לשכור.

אבל יש שם פועלים אחרים לשכור בזול, ואמר אחד מהפועלים שחזרו בהם לבעל הבית: צא ושכור מאלו הפועלים הנשכרים בזול, אין לו לבעל הבית עליהן אלא תרעומת.⁽²⁴⁾

תני תנא [אמורא] קמיה דרב את דברי הברייתא: הלכו חמרים ולא מצאו תבואה, נותן להם בעל הבית שכרם משלם.

אמר לו רב לאמורא ששנה לפניו: חביבי, רבי חייא, דודי אמר: אילו אנא הואי, אילו אני הייתי בעל הבית, לא הוה יהיבנא להן אלא כפועל בטל. וכמו שנתבאר לעיל, שאינו דומה הבא טעון לבא ריקן.

ואילו את אמרת בברייתא ששנית לפני עתה, שנותן להם שכרם משלם, כשכר פועל שעשה מלאכתו!?

אך מיד תמהה הגמרא, על מה שאמר רב לאותו אמורא:

הכיצד הבין כך רב בדבריו של אותו אמורא ששנה לפניו את הברייתא?

והלא עלה קתני בברייתא במפורש, כטענתו של רב: אינו דומה הבא טעון לבא ריקן,

או יגמרו עתה הפועלים הראשונים עצמם מלאכתן, ויטלו שני סלעים.

ואם דמי השכירות של הפועלים אחרונים אינם אלא סלע, נותן להם סלע, שכר מחצית המלאכה.

ונמצא, שאף לרבי דוסא, אין מחייבין את הפועלים יותר מדמי השלמת שכר פועלים אחרונים.

במה דברים אמורים, כאשר שכרם בעל הבית לעשות מלאכה בדבר שאינו אבוד אם יבטלו ממלאכתם.

אבל בדבר האבוד, שוכר עליהן בעל הבית פועלים אחרים, ואפילו ביוקר רב, על חשבון הפועלים הראשונים, או מטען.

כיצד מטען?

אומר להם: אמנם מתחילה רק סלע אחד קניצתי לכם בשכר מחצית העבודה, אבל עתה, מעלה אני לכם את שכרם כדי שתתוצו להשלים לי את העבודה, ולכן, בואו וטלו שתיים סלעים עבור השלמת מחצית העבודה, שנשארה.⁽²⁵⁾ אך למעשה, אינו משלם להם אלא סלע אחד עבורה.

ועד כמה זוזים שוכר פועלים ועליהן לשלם שכרם?

עד ארבעים וחמישים זוז.

הבטחתו. שהרי רשאים הם לחזור בהם בכהאי גוונא, ולא נשכרו לו אלא תמורת השכר שהבטיחם.

24. אכן לדעת התוספות צריך לומר שמתרעם משום הטורח לחפש אחר פועלים אחרים.

23. רש"י כתב, שכוונת הברייתא לומר, שוכר עליהן כשאינו מוצא לשכור. אך הרא"ש כתב, שכוונת הברייתא היא לבאר את האמור "מטען", כשאינו מוצא אחרים. אך אם מוצא אחרים לשכור, לא רק שאינו שוכר עליהן, אלא אף אם הטען והבטיחם שיוסיף לשכרם, מחויב לקיים

עושה מלאכה ליושב ובטל. ואכן, אינו משלם לו אלא כפועל בטל!

ומתרצינן: **לא סיימוה קמיה**, אותו האמורא לא הספיק לסיים את דברי הברייתא, עד ששאלו רב עליה.

איכא דאמרי, כן סיימוה קמיה דרב, והבי קאמר רב: **הביבי אמר: אילו הואי אנא השוכר, לא הוה יהיבנא ליה כלל**, אף לא כפועל בטל, ואילו את אמרת משלם לו **כפועל בטל?** (25)

ומקשה הגמרא: **אלא קשיא** לדברי רב בשם רבי חייא, **הך ברייתא**, החולקת על דברי רבי חייא, והיא גם מסתברת מסברא, כי מפני מה לא ישלם לו כלל? והרי הפסידו, שהרי יכול היה להשכיר עצמו לאחרים?!

ומפרשינן: **לא קשיא**.

הא, מה שאמר רבי חייא, הוא במקום **דסיירא בעל הבית עם הפועלים** (26) **לארעא מדאורתא**. שלקחם בעל הבית לסיור בשדה מבערב. ומכיון שראו הפועלים את הקרקע, היה עליהם לתת לבם לכך שהקרקע לחה, ואף אם בערב לא הבחינו בלחות הקרקע וסברו שהיתה יבשה, הרי על מנת כן נשתכרו. וכמו כן קבלו על עצמם כל נזק

שיבא אחר כך, גם אם יירד במשך הלילה גשם, ולא יצטרכו להם.

הא, הברייתא, מדברת באופן **דלא סיירא** בעל הבית עם הפועלים **לארעא מדאורתא**, ולכן, היה עליו להתנות עמם שאם תמצאו שדה לחה, לא אשלם לכם כלל, ומכיון שלא התנה, ישלם שכרם כפועל בטל.

כי הא דאמר רבא: האי מאן דאגר אגורי לרפקא, מי ששכר פועלים כדי לחפור חריצים בשדהו, **ואתא מטרא, ומלייה מיא**, ומילא המטר את השדה במים, כך שאינם יכולים לעשות מלאכתם,

אי סיירא, אם סייר **בעל הבית עם הפועלים לארעא מאורתא**, מבערב,

פסידא של איבוד יום עבודתם, הפסד עו-א **דפועלים הוא**. ואין הם יכולים לתובעו, כיון שעל מנת כן נשתכרו לו.

אך אם לא סיירא **לארעא מאורתא**, פסידא **דבעל הבית הוא**, ויחייב להו שכר **כפועל בטל**, כמתבאר לעיל.

ואמר רבא: האי מאן, מי שהוא בעל שדה, **דאוגיר אגורי**, ששכר פועלים **לדוולא**, לשאוב מים כדי להשקות שדותיו, **ואתא**

25. כתב רש"י "דמזליהו גרם, ואינהו נמי הוי להו לאסוקי אדעתייהו שמא ימצאו שדה לחה". ולכאורה שני טעמים נפרדים הם: א. מזלם גרם. ב. על דעת כן נשכרו.

26. כן פירש רש"י. אבל הרמב"ם [הובא בביאור הגר"א] מפרש, שבעל הבית ביקר בעצמו בשדה, וראה שראויה היא למלאכה, ולכך פטור, משום שאנוס הוא. אבל אם לא סייר

וצריך ביאור למה צריך את שני הטעמים? ויתכן לומר, שאם היה על שניהם לדעת שנוק זה עלול לבא, הטעם שהוא פסידא דפועלים הוא משום שעל דעת כן נשכרו. אבל במקרה שגם